



# Cerkljanska Laufarija pred petdesetimi leti

Prva dopolnjena izdaja

Zbral, opisal in uredil: [Štefan Rutar - Dreškov](#)

\*

## UVODNIK

Cerkljanska Laufarija ima svoje korenine globoko v davni in je del šeg in navad, ki zaokrožajo predalpsko in alpsko območje Evrope.

Povzetek:

Laufarija je star cerkljanski ljudski pustni običaj, ki ga igrajo odrasli moški. Vsi laufarski liki so ne govoreči z izjemo lika [Ta star](#)-ega. Februarja leta 2006 je od njene prve uprizoritve minilo petdeset let. Cerkljanski rojak [Peter Brelih](#) (1882-1962), živeč v Ljubljani, je že pred drugo vojno pri cerkljanskemu podobarju, pozlatarju in fotografu [Francu Peternelju](#) (1883-1951) naročil [tri lesene maske](#), ki danes predstavljajo prve materialne dokaze cerkljanske Laufarije. Izdelal naj bi jih po opisu starejših Cerkljanov. Pri zbiranju tega gradiva je doma v Cerknem zašel v težave s tedanjo posvetno in cerkveno oblastjo, zato lesenih mask sam ni upal končati. Delo je prepuštil sovaščanu, rezbarju [Avguštinu Hadalinu](#) (1876-1949), ki jih je v letu 1938 tudi dokončal in poslal Brelihu v Ljubljano. Do danes so se ohranile [vse tri](#).

[Peter Brelih](#) je te [tri](#) maske leta 1947 predal v Etnografski muzej v Ljubljani. [Dr. Boris Orel](#) (1903-1962) je v letu 1948 pri Avguštinu Hadalinu naročil še eno masko [Ta tierjest-ega](#) in jo od njega tudi prejel. Tista od [prejšnjih treh](#) je bila za nošnjo odraslega moškega premajhna. S pomočjo izkušenega etnologa [dr. Nika Kureta](#) (1906-1995), takrat zaposlenega v Inštitutu za slovensko narodopisje Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani ter [dr. Borisa Orla](#), takratnega ravnatelja Etnografskega muzeja v Ljubljani, so v letu 1955 stekle priprave za prvo uprizoritev Laufarije. Izdelavo potrebnih lesenih naličij je takrat prevzel oblikovalec [Rado Jeliničič](#) (1924-2000). Izdelal je [deset](#) lesenih naličij laufarskih likov in poglobil masko [Pusta](#) Avguština Hadalina. Cerkljan [Janko Pagon](#) (1922-1985) pa je izdelal še [eno](#), masko [Lamanta](#), edino neleseno masko, namensko izdelano iz kozličje kože. Za prvo uprizoritev so si organizatorji izposodili vse [tri](#) Hadalinove maske iz Etnografskega muzeja v Ljubljani. Skupno je na prireditvi sodelovalo torej [trinajst](#) laufarskih likov s [štirinajstimi](#) maskami in [sodnik](#), ki je bil edini ne maskirani laufarski lik. Tudi [Jeliničičeve maske](#) so se v večini do danes ohranile. [Boris Brelih](#) (1921-1973) je ob tej priložnosti posnel film o Laufariji v Cerknem, ki ga je pred leti imenitno obdelal dr. Naško Križnar.

V tem prispevku sem se odločil samo za obravnavo lesenih mask, ki so sodelovale pri prvi uprizoritvi. Te so za posamezne laufarske like tudi najbolj prepoznavne. Za drugo priliko in drugim pa sem pustil odprta vrata za številne možne raziskave, ki se nanašajo na Laufarijo, npr: koreografija celotne uprizoritve, oblačila in pokrivala sodelujočih likov, njihovi rekviziti in ne nazadnje zvok, ki spremlja ta običaj, skoraj pozabljeni [kaptinarski ples](#) ter zbirka [pustovih obsodb - kalamunov](#).

Danes sestavlja Laufarsko družino 23 laufarskih likov s 25 maskami. Dodatne maske je oblikoval cerkljanski rezbar [Franc Kobal ml.](#) (1920-2004).

Uporabljeno gradivo:

- osebni zapiski Petra Breliha v lasti dr. Vesne Glavnik,
- osebni zapiski dr. Borisa Orla v lasti SEM-a v Ljubljani,
- fototeka Instituta za narodopisje ZRC SAZU-ja v Ljubljani,
- fototeka in arhiv Laufarkomande,
- fototeka in arhiv Cerkljanskega muzeja,
- moj arhiv.

[Cerkno](#)

The Cerkno Laufarija has its roots in a distant past and is part of the customs and traditions that complete the image of the pre-Alpine and Alpine regions of Europe.

Summary:

Laufarija is a traditional Carnival folk custom in Cerkno, performed by adult men. All the laufarji figures are silent, except the "Old Man" - [Ta star](#). In February 2006, fifty years had passed since its first performance. [Peter Brelih](#) (1882-1962), a native from Cerkno, who lived in Ljubljana, commissioned three wooden masks with the Cerkno wood carver, gilder and photographer [Franc Peternelj](#) (1883-1951) before the Second World War. He was to make them based on the descriptions of older inhabitants of Cerkno. While collecting this information he ran into trouble with the authorities on two occasions, and did not dare finish the masks himself. He therefore asked the carver [Avguštin Hadalin](#) (1876-1949) to finish them in 1938. The latter agreed, completed the work and sent the masks to Brelih in Ljubljana. All [three](#) masks have been preserved to the present day. [Peter Brelih](#) indeed donated them to the Ethnographic Museum in Ljubljana in 1947. [Dr. Boris Orel](#) (1903-1962), the director of the museum, commissioned one more mask "[Ta tierjest](#)" with Hadalin. The same mask was one of the three old ones, but was [too small](#) to be worn by an adult person.

Assisted by the experienced ethnologist [Dr. Niko Kuret](#) (1906-1995), then employed at the Institute of Slovene Ethnology of the Slovene Academy of Sciences and Arts, and [dr. Boris Orel](#) preparations were started in 1955 for the first revival of Laufarija. The required wooden masks were executed by the designer [Rado Jeliničič](#) (1924-2000), who made [ten](#) wooden laufarji figures and deepened the Pust mask made by Avguštin Hadalin. A citizen of Cerkno, [Janko Pagon](#) (1922-1985) made a further mask "[Lamant](#)" the only non-wooden one as it is made of goat skin. The organisers of the first

performance borrowed the [three Hadalin masks](#) from the Ethnographic Museum. This means that a total of thirteen laufarji figures participated with fourteen masks. The [masks made by Jelinčič](#) have been largely preserved to the present. [Boris Brelih](#) (1921-1973) shot a film of the first Laufarjia in Cerknò. Some years ago it was thoroughly analysed by Dr. Naško Križnar.

This article deals only with the wooden masks that were worn in the first performance. These are indeed the most readily identifiable laufarji masks. Other issues concerning Laufarjia, which I hope will be dealt with by experts, are its choreography, the costumes and headwear of the participating figures, their requisites, and last but not least the sounds that accompany the event, the almost forgotten [Capuchin dance](#) and the [Carnival indictments](#) - [kalamuoni](#).

The family of the laufarji today consists of 23 figures and 25 masks. The added masks were made by the woodcarver [Franc Kobal Jr.](#) (1925-2004) of Cerknò.

[Kirchheim im Küstenland](#)

## Die Laufarjia von Cerknò ist in ferner Vergangenheit verwurzelt und gehört zu den Bräuchen und Sitten, die das Bild des Voralpen und Alpengebiets in Europa vervollständigen.

Zusammenfassung:

Die Laufarjia (Lauferei) ist ein alter volkstümlicher Faschingsbrauch in Cerknò, der von erwachsenen Männern ausgeführt wird. Alle Laufarji sind schweigende Gestalten mit Ausnahme des "Alten" - [Ta star](#). Im Februar 2006 waren fünfzig Jahre vergangen seit der ersten Aufführung. [Peter Brelih](#) (1882-1962), der in Ljubljana lebte, aber gebürtig aus Cerknò stammte, hatte schon vor der zweiten Weltkrieg beim Bildschnitzer, Vergolder und Fotografen [Franc Peternelj](#) (1883-1951) drei Holzmasken bestellt, die heute die wichtigsten Sachzeugen der Laufarjia von Cerknò darstellen. Peternelj soll die Masken an Hand von Beschreibungen von älteren Einwohnern von Cerknò gefertigt haben. Beim Sammeln dieses Materials im Heimatort geriet er in Schwierigkeiten mit den damaligen weltlichen und kirchlichen Behörden und wagte es nicht die Holzmasken selbst zu fertigestellen. Er überließ diese Arbeit einem anderen Einwohner von Cerknò, dem Holzschnitzer [Avguštin Hadalin](#) (1876-1949), der sie in 1938 tatsächlich beendete und sie an Brelih in Ljubljana sandte. Die [drei](#) Masken sind bis heute erhalten geblieben. [Peter Brelih](#) übergab die drei Masken dem Ethnographischen Museum in Ljubljana in 1947. [Dr. Boris Orel](#) (1903-1962) bestellte eine weitere Maske bei Avguštin Hadalin in 1948 und zwar die Gestalt, die "[Ta tierjast](#)" genannt wird. Dieselbe Maske was zwar unter den drei alten Masken, aber sie war [zu klein](#), um von einem Erwachsenen getragen zu werden.

Mit Hilfe des erfahrenen Ethnologen [dr. Niko Kuret](#) (1906-1995), der damals beim Institut für slowenische Ethnologie der Slowenischen Akademie der Wissenschaften und Künste angestellt war und [dr. Boris Orel](#), des damaligen Direktors des Ethnographischen Museums in Ljubljana, wurde in 1955 mit den Vorbereitungen für die erste Aufführung der Laufarjia angefangen. Die Anfertigung der benötigten Holzmasken wurde diesmal vom Designer [Rado Jelinčič](#) (1924-2000) übernommen. Er fertigte [zehn](#) Holzmasken für die Laufarji-Gestalten an und vertiefte Avguštin Hadalins Maske der Faschingsfigur. [Janko Pagon](#) (1922-1985) aus Cerknò fertigte noch eine weitere Maske an, den "[Lamant](#)"; es ist die einzige Maske, die nicht aus Holz, sondern aus Ziegenfell hergestellt ist. Für die erste Aufführung liehen die Organisatoren die [drei](#) Masken aus dem Ethnographischen Museum in Ljubljana aus. Insgesamt nahmen daher an der Aufführung dreizehn Gestalten mit vierzehn Masken teil, komplettiert vom "[Richter](#)" - [sodnik](#), der einzigen Gestalt, die keine Maske trägt. Auch die von [Jelinčič angefertigten Masken](#) sind bis heute weitgehend erhalten geblieben. Bei dieser Gelegenheit drehte [Boris Brelih](#) (1921-1973) einen Film über die Laufarjia in Cerknò, den vor einigen Jahren von Dr. Naško Križnar hervorragend behandelt wurde.

In diesem Beitrag habe ich mich nur den Holzmasken, die bei der ersten Aufführung teilnahmen, gewidmet. Das sind zugleich auch die Laufarji-Gestalten die am besten erkennbar sind. Für eine andere Gelegenheit und andere Untersucher gibt es zahlreiche Themen, die mit der Laufarjia in Verbindung stehen, z.B. die Choreographie der Gesamtauführung, die Kostüme und Kopfbedeckung der teilnehmenden Gestalten, ihre Requisiten und nicht zuletzt die Klänge, die diesen Brauch begleiten, der fast vergessenen [Kapuzinertanz](#) und die Sammlung der [Faschingsurteile](#) - [kalamuoni](#).

Heutzutage besteht die Familie der Laufarji aus 23 Gestalten mit insgesamt 25 Masken. Die zusätzlichen Masken wurden vom Holzschnitzer [Franc Kobal Jr.](#) (1920-2004) aus Cerknò hergestellt.

[Circhina](#)

## La Laufarjia del Cerkljansko dirama le sue profonde radici nel passato e fa parte delle usanze che rientrano nello spazio prealpino europeo.

Riassunto:

La Laufarjia è un'usanza popolare del carnevale di Cerknò che è curata e messa in scena dagli uomini adulti. Tutte le figure dei Laufarji sono mute - non parlano - ad eccezione della figura del [Ta star](#). Dal febbraio 2006 sono trascorsi cinquant'anni della sua prima messa in pubblico. Il compaesano di Cerknò, [Peter Brelih](#) (1882-1962) che visse a Lubiana, ha commissionato presso l'intarsiatore, doratore e fotografo [Franc Peternelj](#) (1883-1951) tre maschere in legno che costituiscono oggi le prove materiali della Laufarjia di Cerknò. Furono realizzate secondo il racconto degli abitanti anziani di Cerknò. Nel raccogliere questo materiale ha riscontrato nel posto nativo, a Cerknò, non poche difficoltà con l'allora potere politico ed ecclesiastico. Per questo non ebbe il coraggio di ultimare da solo le maschere. L'opera è stata lasciata all'intarsiatore compaesano, [Avguštin Hadalin](#) (1876-1949), che nel 1938 aveva ultimato il lavoro e lo aveva inviato a Brelih a Lubiana. Fino ai giorni nostri sono pervenute tutte e [tre](#) le maschere. [Peter Brelih](#) ha ceduto le maschere nel 1947 al Museo Etnografico di Lubiana. Il [dott. Boris Orel](#) ha commissionato ad Avguštin Hadalin un'altra maschera, il "[Ta tierjast](#)", che fu ultimata e consegnata. Una delle maschere precedenti fu [troppo piccola](#) affinché venisse indossata da un uomo adulto.

Con l'aiuto dell'esperto etnologo, [dott. Niko Kuret](#) (1906-1995), allora impiegato all'Istituto per l'etnologia slovena presso l'Accademia delle Scienze e dell'Arte a Lubiana e l'ausilio del [dott. Boris Orel](#), l'allora direttore del Museo Etnografico di Lubiana, diedero inizio ai preparativi per la messa in pubblico della prima Laufarjia. La realizzazione degli ornamenti lignei fu a cura di [Rado Jelinčič](#) (1924-2000). Realizzò [dieci](#) ornamenti lignei per i Laufarji e incavò ulteriormente la maschera del Carnevale di Avguštin Hadalin. L'abitante di Cerknò [Janko Pagon](#) (1922-1985), ha costruito un'altra maschera nominata "[Lamant](#)", che è l'unica non lignea bensì realizzata in pelle di capretto. Per la prima parata pubblica furono impiegate tutte e tre le maschere di Hadalin, prestate dal Museo Etnografico di Lubiana. Così in tutto furono presenti tredici figure di Laufarji con quattordici maschere ed un "[giudice](#)" - [sodnik](#), che fu l'unica figura di Laufar non mascherata. Anche le [maschere di Jelinčič](#) si sono conservate fino ai giorni nostri. In quest'occasione [Boris Brelih](#) (1921-1973) ha filmato un film sulla Laufarjia a Cerknò e fu superbamente curato dal dott. Naško Križnar.

In questa ricerca ho deciso di analizzare solamente le maschere lignee che sono state presenti alla prima presentazione in pubblico. Proprio queste sono per le singole figure le più rappresentative. Ho lasciato aperte le possibilità ad altre occasioni e ricercatori per le molteplici ricerche e gli spunti possibili sulla Laufarjia, come per esempio sono: la coreografia completa della presentazione pubblica, i costumi e i copricapo delle singole figure, i requisiti e non per ultimo i suoni che accompagnano questa tradizione, il quasi dimenticato [ballo di karpinarji](#) e la raccolta delle [condanne al carnevale](#)

- [kalamuoni](#) (in dialetto).

Oggi la famiglia della Laufarija compongono 23 figure di Laufarji con 25 maschere. Le maschere aggiuntive sono state create dall'intarsiatore di Cerčno [Franc Kobal Jr.](#) (1920-2004).

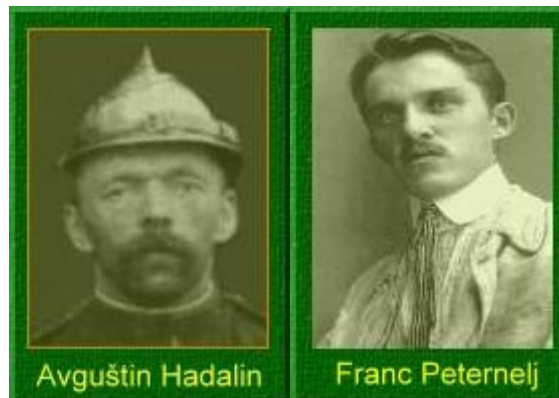
Traduzione in italiano - Itijanski prevod: mag. Andrej Sedej

\*

## Prve tri larfe so iz predvojnega obdobja



*Prve tri larfe, ki so prišle iz Cerknega v Ljubljano v letu 1938, fotografirane ob izročitvi v Etnografski muzej v Ljubljani leta 1947. Foto: Božo Štajer.*



**Avguštin Hadalin**

**Franc Peternejl**

*Rezbarja Avguštin Hadalin - Zalazarjeu Guštinčk in Franc Peternejl - Cinkau Franc sta pred drugo vojno izdelala prve tri cerkljanske larfe po naročilu Petra Breliha iz Ljubljane, sicer cerkljanskega rojaka.*



*Hiši ustvarjanja naših dveh rezbarjev, kjer so bile pred drugo vojno izdelane prve tri larfe.*

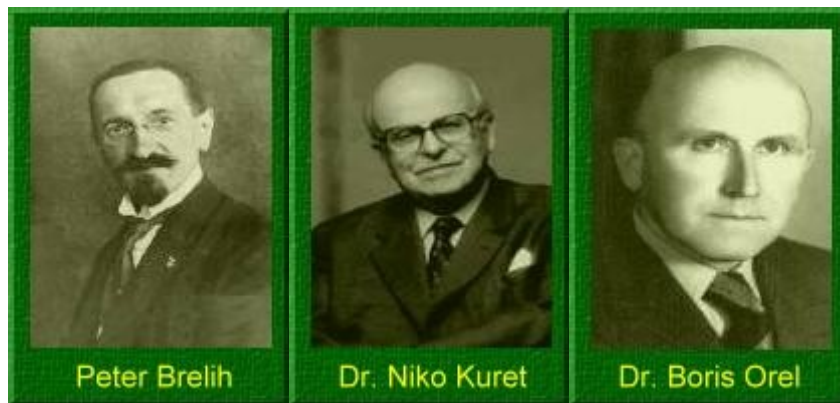
**Več o tem**



*Iste tri larfe danes;  
dve v lasti Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani  
in ena Cerkljanskega muzeja v Cerknem. Foto: Štefan Rutar.*

\*

## Prizadevanja za prvo uprizoritev cerkljanske Laufarije pred petdesetimi leti



*Peter Brelih, prof. dr. Niko Kuret in Boris Orel  
pobudniki cerkljanske Laufarije.*



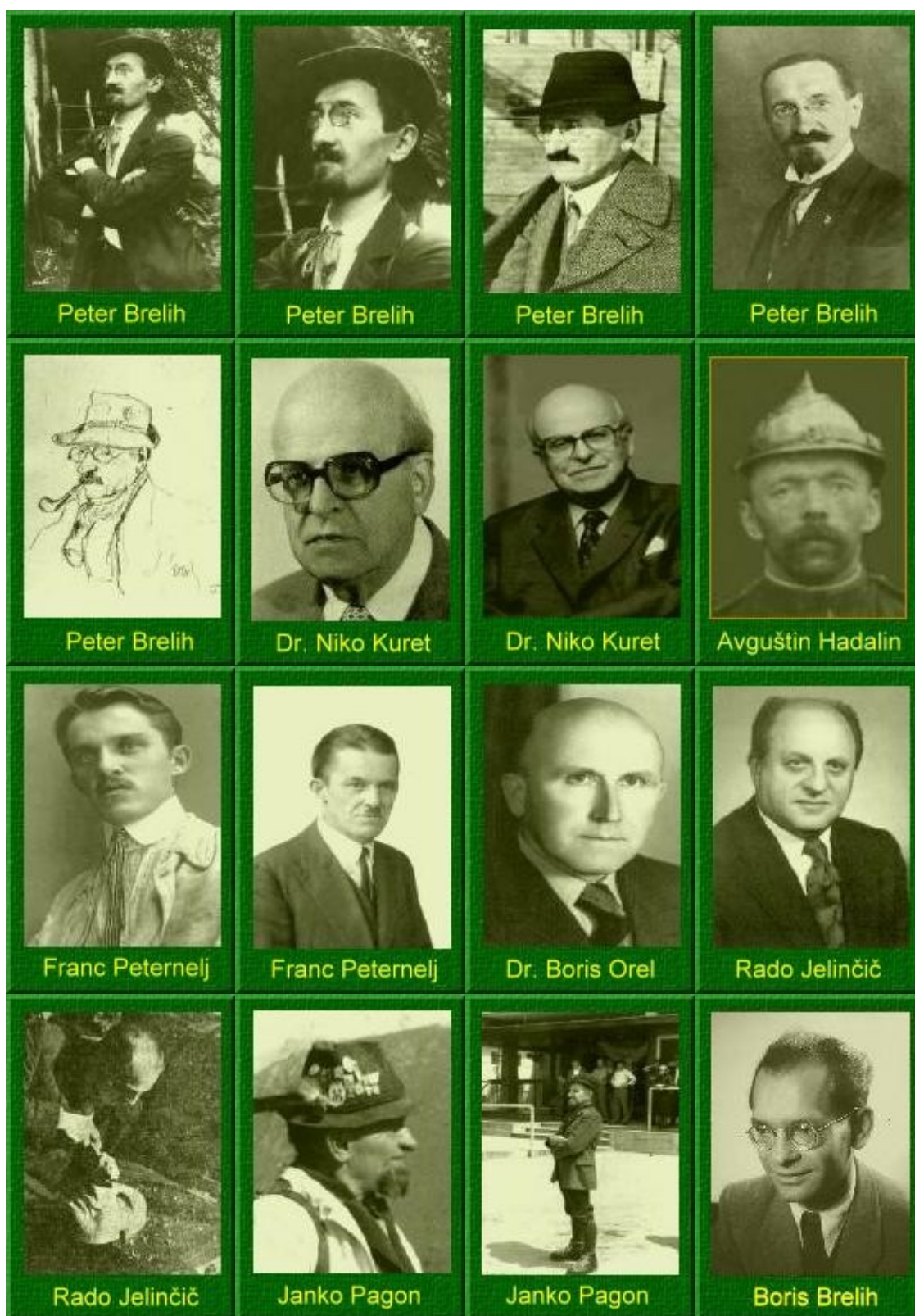
*Članek o cerkljanski Laufariji iz Turističnega vestnika št. 9-10, leto 1955. Avtor: Peter Brelih.*



*Sestanek s prvimi laufarji in ogledi prizorišč tik pred prvo uprizoritvijo. Foto: Boris Brelih.  
Na levi sliki so pod stopnicami od leve proti desni: Marko Obid, prof. dr. Niko Kuret, Peter Brelih, Viktor Jereb,  
Karel Sedonja in Venceslav Gosar.  
Na desni sliki so z leve proti desni: Jernej Štravs, prof. dr. Niko Kuret, Viktor Jereb in Peter Brelih.*

\*

# Najzaslužnejše osebe pri nastajanju cerkljanske Laufarije pred petdesetimi leti



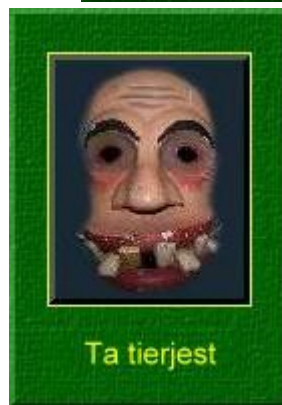


*K zgornjim osebam zagotovo sodi še množica Cerkljanov, ki so takrat opravili velikanska dela za izpeljavo zahtevnega projekta.*  
Vse slike oseb zbral, presnel in obdelal: Š.Rutar.

\*

# Izdelovalci larf za prvo uprizoritev pred petdesetimi leti

Avguštin Hadalin

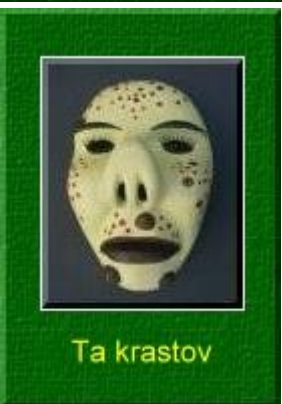
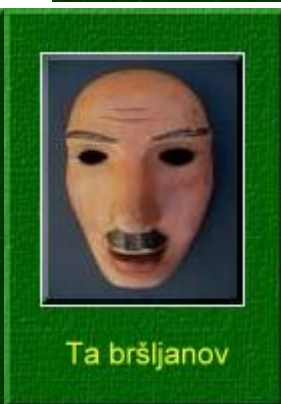
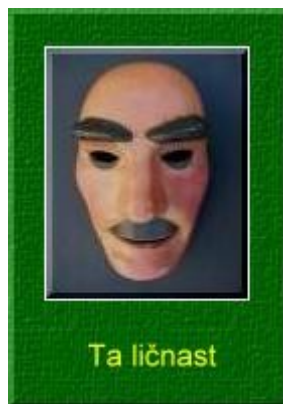
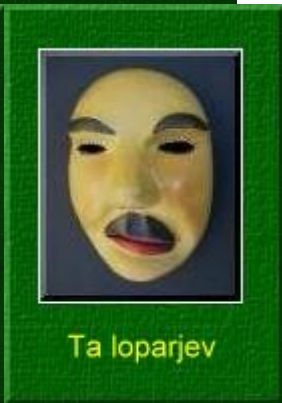
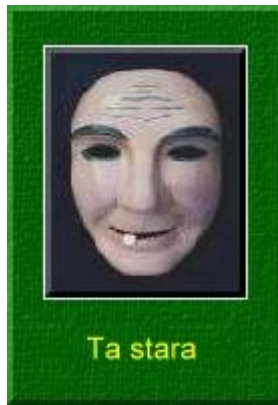


*Larfe Pusta, Ta starega in Ta tirjestega, prvotnega izdelovalca Avguština Hadalina so bile za prvo uprizoritev izposojene v Etnografskemu muzeju v Ljubljani.*

\*



Rado Jelinčič



*Zgornjih deset larf je za prvo uprizoritev izdelal Rado Jelinčič in poglobil larfo Pusta.  
Larfe na slikah žal niso v njegovemu originalnemu oplesku.*

\*

## Janko Pagon



Janko Pagon



Lamant

*Larfo Lamanta je izdelal iz kozličje kože Cerkljan Janko Pagon - Monau Janko.  
Vse maske posnel in obdelal: Š. Rutar.*



*Ob prvi uprizoritvi cerkljanske Laufarije je štela laufarska družina trinajst laufarskih likov z štirinajstimi larfami brez sodnika.*

*Levo sliko je posnel uradni fotograf uprizoritve Božo Štajer, desno pa cerkljanski fotograf Vinko Tavčar.*

\*



*Sodnik je edini ne maskirani laufarski lik cerkljanske Laufarije.*

\*

## Slikovni dokumenti o nastajanju cerkljanske Laufarije

Prva uprizoritev Laufarije je bila na pustni dan 14. svečana 1956 - na dan sv. Valentina.

Kliknite za izbiro avtorja!



*Zgornje tri skupine fotografij o prvi uprizoritvi Laufarije predstavljajo bogat in, poleg [filma](#) Borisa Breliha, edini slikovni in video študijski vir.*

*Slike po avtorjih zagotovo niso pomešane med seboj, ker se hranijo na treh različnih izvornih mestih.*

\*

**Prosim vas, da ne razmnožujete prispevka v pridobitne namene in ga uporabite z navedbo vira!**

Zgornji prispevek ne bi nastal brez nesebične pomoči [mag. Igorja Cvetka](#) iz SEM-a. Hvala Ti, Igor!

## Konec prispevka

\*

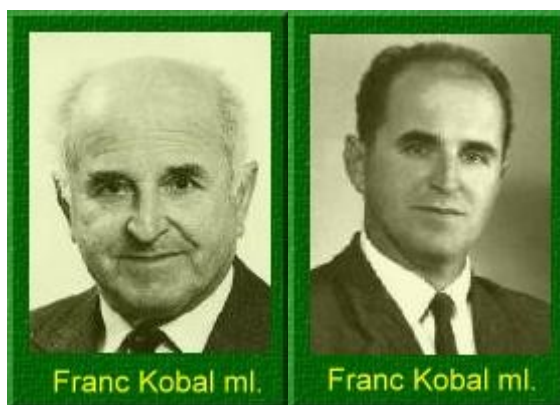
## Mali slikovni pripis



*V zgornjem nizu so slike prvih desetih let cerkljanske Laufarije*



*K temu pripisu pripenjam še dva omembe vredna dokumenta;  
prvi je slika iz leta 1921, ki prikazuje napoleonovanje ali francozarje, kakor so jim takrat  
rekli in  
drugi je šolski izdelek iz leta 1927 takratne učenke Marije Bevk - kasneje poročene Gosar iz  
Cerknega.*



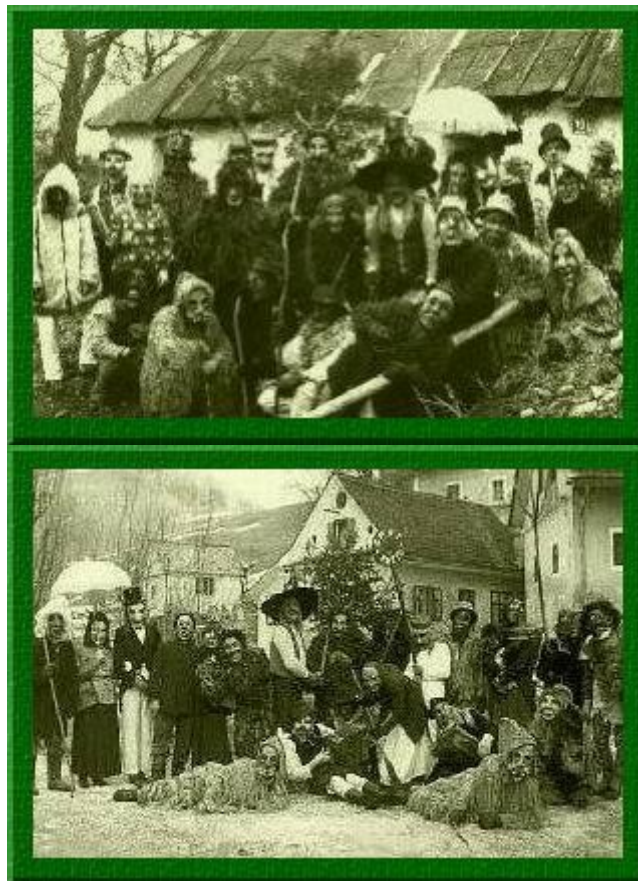
*Cerkljanski rezbar Franc Kobal ml. je pri prvi uprizoritvi sodeloval kot laufarski lik in ne kot  
izdelovalec larf,  
je pa kasneje ustvaril larfe ostalim laufarskim likom, ki nastopajo v Laufariji danes.*



*Pri zgornji izbiri Jelinčičevih larf sta se pri kasnejših uprizoritvah dogodili dve zamenjavi. Larfo Ta strega izdelave Avgušтина Hadalina je bila zamenjana z novo larfo tega lika, ki jo je izdelal Franc Kobal ml.*



*Malo kasneje je larfa Ta bršljanovega izdelave Rada Jelinčiča prešla k liku Ta smrekovega. Ta bršljanov pa je dobil novo prijaznejšo larfo, ki jo je izdelal Franc Kobal ml.*



*Danes sestavlja laufarsko družino čez dvajset laufarjeu.*

Leva slika je bila narejena pred hišo ustvarjanja Avgušтина Hadalina, ki je že davna ni več in desna na znamenitem cerkljanskemu Čiedavemu mostu. Foto: Vinko Tavčar.

Kliknite za izbiro teme!



Ob pregledu blaga o Laufariji v Cerkljanskemu muzeju in arhivu Laufakomande se da trditi, da manjka za približno 30 let začetnih kalamuonau; veselo, če trditev ni resnična! Ostali štirje nizi slik o Laufariji so novejšega datuma. Foto: Štefan Rutar.



Fotografija iz bienala Pustna maska 2008. Foto: Izidor Jesenko.



*Cerkljanska laufarija 2011.*  
www.tavcarb.net & www.rutars.net

**Prosim vas, da ne razmnožujete prispevka v pridobitne namene in ga uporabite z navedbo vira!**

\*

Povezave



Zbral, oblikoval in slikovno obdelal:



02/2008

Copyright © 2011 - Vse pravice pridržane - All rights reserved - www.rutars.net

\*

Prispevek je bil dokončan v Denverju na dan [sv. Izidorja Seviljskega](#) - zavetnika medmrežja leta 2006 in dopolnjen v Ljubljani od [sv. Antona - Prašičkovega](#) do [svečnice](#) leta 2008.